

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY Z GEOGRAFII
KLASA 1 ZAKRES ROZSZERZONY

DZIAŁ	STOPIEN DOPUSZCZAJĄCY (Zapamiętywanie)	STOPIEN DOSTATECZNY (Zrozumienie)	STOPIEN DOBRY (Zastosowanie)	STOPIEN BARDZO DOBRY (Analiza)	STOPIEŃ CELUJACY (Tworzenie i ocenianie)
I. Metody badań geograficznych i technologie geoinformacyjne	- Wymieniam różne źródła informacji geograficznej, takie jak m. in. mapy, zdjęcia satelitarne i dane statystyczne; - Wymieniam ilościowe i jakościowe metody badań geograficznych; - Podaję definicję mapy i skali, - Podaję rodzaje map i skal;	- Odczytuję treści zawarte na różnych mapach, w tym na mapach tematycznych i szczegółowych (topograficznych) potrafi odczytać wysokość obiektów na podstawie poziomicy; - Podaję zasady tworzenia ankiety; - Rozpoznaję rodzaj zastosowanej metody jakościowej i ilościowej;	- Wyznaczam współrzędne geograficzne miejsca, korzystając z mapy oraz urządzenia z odbiornikiem GPS; - Wykonuję proste obliczenia matematyczne polegające na obliczaniu odległości, powierzchni i spadku w terenie na podstawie mapy topograficznej; - Wykorzystuję ankietę do badania różnych zjawisk	- Interpretuję treść map (w tym map topograficznych), wyjaśniając powiązania między różnymi elementami w terenie (np. jak ukształtowanie terenu wpływa na przebieg dróg), opisuje przestrzenny rozkład różnych prezentowanych zjawisk; - Interpretuję dane liczbowe przedstawione w postaci tabel i wykresów; - Potrafię opracować i zinterpretować wyniki ankiety;	- Prezentuję informacje geograficzne w formie tabel, wykresów, map lub grafiki, łącząc dane z różnych źródeł; - Planuję trasę wycieczki w oparciu o dostępne źródła; - Tworzę informacje i formułuję prawidłowości na podstawie wyników ankiety;
II. Ziemia we Wszechświecie	- Rozpoznaję najważniejsze gwiazdozbiory widoczne na niebie północnym, wymienia rodzaje ciał niebieskich; - Znam budowę Układu Słonecznego; - Znam fazy Księżyca; - Wymieniam rodzaje czasów na Ziemi; - Znam nazwy stref czasowych w Europie;	- Wyjaśniam, jakie są najważniejsze skutki ruchu obrotowego Ziemi (np. występowanie dnia i nocy, międzynarodowa linia zmiany daty, siły Coriolisa) oraz ruchu obiegowego (np. zmiana pór roku); - Omawiam i wyjaśniam istnienie stref oświetlenia Ziemi; - Tłumaczę, w jaki sposób siła Coriolisa wpływa na kierunek poruszania się obiektów i mas powietrza na powierzchni Ziemi;	- Obliczam czas słoneczny i długość geograficzną dowolnego miejsca na Ziemi; - Wyjaśniam za pomocą schematu zjawisko zaćmienia Słońca i Księżyca;	- Porównuję ze sobą planety Układu Słonecznego, wskazując różnice w ich budowie, wielkości i odległości od Słońca; - Analizuję związek między nachyleniem osi ziemskiej a długością trwania dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych; - Porównuję cechy budowy planet Układu Słonecznego; - Obliczam wysokość Słońca i szerokość geograficzną w dniach równonocy i przesileni;	- Argumentuję, dlaczego położenie Ziemi w Układzie Słonecznym jest kluczowe dla istnienia na niej wody w stanie ciekłym i życia; - Opisuję na wybranych przykładach wpływ różnic w oświetleniu Ziemi na funkcjonowanie środowiska geograficznego;
III. Atmosfera	- Wymieniam główne składniki powietrza atmosferycznego; - Wymieniam czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza oraz czynniki wpływające na rozkład opadów; - Podaję definicję podstawowych terminów: ciśnienie atmosferyczne, wiatr, różnica baryczna, kondensacja, resublimacja, wilgotność powietrza, pogoda, klimat; - Wymieniam rodzaje opadów i osadów atmosferycznych; - Wskazuję na mapie stałe wyże i niższe atmosferyczne oraz główne strefy klimatyczne Ziemi;	- Wyjaśniam proces powstawania pasatów oraz genezę wiatrów stałych, okresowych i lokalnych; - Opisuję warstwową budowę atmosfery i charakteryzuję zjawiska zachodzące w jej poszczególnych warstwach; - Wyjaśniam znaczenie prognozowania pogody dla gospodarki; - Omawiam czynniki klimatotwórcze kształtujące klimat na Ziemi oraz przyczyny zróżnicowania ciśnienia; - Wyjaśniam mechanizm globalnej cyrkulacji atmosferycznej; - Omawiam zjawisko inwersji temperatury powietrza;	- Odczytuję z map wartości temperatury (izoterm) oraz ciśnienia (izobary); - Wyznaczam kierunki wiatrów względem izobar w wyżu i niżu atmosferycznym; - Obliczam średnią roczną temperaturę powietrza oraz roczną amplitudę temperatury dla danej stacji; - Obliczam temperaturę powietrza na podstawie gradientu adiabatycznego; - Rozpoznaję strefę klimatyczną i typ klimatu na podstawie opisu lub klimatogramu; - Charakteryzuję pogodę na podstawie analizy mapy synoptycznej;	- Porównuję rozkład temperatury w poszczególnych porach roku na półkuli północnej i południowej; - Analizuję powstawanie ośrodków barycznych na podstawie schematów; - Wykazuję różnice między klimatem morskim a kontynentalnym; - Wykazuję zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza; - Interpretuję meteorologiczne zdjęcia satelitarne;	- Omawiam globalne i lokalne zmiany klimatu, oceniając ich przyczyny i skutki; - Wykazuję wpływ lokalnych czynników na klimat wybranych regionów; - Omawiam znaczenie atmosfery dla życia na Ziemi; - Uzasadniam zasięgi poszczególnych stref klimatycznych i typów klimatów; - Formułuję prawidłowości dotyczące zróżnicowania rocznej amplitudy temperatury na Ziemi; - Analizuję mapy synoptyczne i zdjęcia satelitarne w celu przygotowania prognozy pogody;
IV. Hydrosfera	- Wymienia rodzaje mórz, prądów morskich, ruchów wody morskiej, rodzaje rzek, ustrójów rzecznych oraz formy występowania wody na Ziemi; - wskazuje na mapie świata wybrane morza, zatoki, rzeki główne, systemy rzeczne, zlewiska, a także obszary występowania wód artestyżskich, gejzerów, lodowców i lądolodów; - podaje charakterystyczne cechy hydrofery oraz cechy fizykochemiczne wód morskich; - wymienia kryteria klasyfikacji jezior oraz funkcje sztucznych zbiorników wodnych;	- wyjaśnia znaczenie terminów: hydrosfera, rzeka, dorzecze, system rzeczny, zlewisko, lodowiec górski, lądolód, granica wiecznego śniegu. - omawia bilans wodny na Ziemi, genezę tsunami, powstawanie źródeł oraz mechanizm funkcjonowania gejzerów. - charakteryzuje sieć rzeczna na poszczególnych kontynentach oraz rodzaje wód podziemnych na podstawie schematów. - wyjaśnia różnice między lodowcem górskim a lądolodem; - wyjaśnia przestrzenny rozkład podstawowych cech fizykochemicznych wód morskich, w tym ich zasolenia i temperatury;	- odczytuje z mapy zasolenie wody na podstawie izohalin. - oblicza zasolenie wody w procentach; - prezentuje ustrój rzeki płynącej najbliższej szkoły; - rozpoznaje ustrój rzeczny wybranych rzek świata, Europy i Polski; - klasyfikuje wody podziemne oraz typy lodowców górskich na podstawie fotografii i ilustracji;	- analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi oraz schemat basenu artestyżskiego; - analizuje plany batymetryczne wybranych jezior i na ich podstawie rozpoznaje ich typy genetyczne; - porównuje kształt i głębokość jezior różnych typów oraz cechy lądolodów Antarktydy i Grenlandii; - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania zasolenia mórz, temperatury wód oceanicznych (w układzie pionowym i poziomym) oraz zróżnicowania sieci rzecznej; - objaśnia mechanizm powstawania powierzchniowych prądów morskich i ich układu na Ziemi;	- wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi; - omawia wpływ prądów morskich oraz znaczenie jezior i wód podziemnych w życiu i gospodarce człowieka; - omawia skutki tsunami oraz wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na środowisko geograficzne; - ocenia problem zanieczyszczenia wód morskich; - omawia mechanizm ENSO (El Niño-Southern Oscillation) i jego wpływ na środowisko geograficzne; - wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu;
V. Litosfera	- Definiuję pojęcia: litosfera, skorupa ziemska, skała, minerał, procesy endogeniczne i egzogeniczne, wietrzenie, kras, abrazja; - Wymieniam warstwy wnętrza Ziemi oraz główne pierwiastki i minerały budujące skorupę ziemską; - Wskazuję na mapie główne płyty litosfery i najważniejsze elementy ukształtowania lądów i dna oceanów, w tym rowy oceaniczne, grzbiety śródoceaniczne, najważniejsze wulkany i obszary sejsmiczne; - Wymieniam orogenezy w historii Ziemi oraz rodzaje deformacji tektonicznych; - Wymieniam produkty erupcji wulkanicznych oraz rodzaje ruchów masowych i wydm;	- Opisuję cechy budowy wnętrza Ziemi oraz powierzchnie nieciągłości; - Omawiam założenia teorii tektoniki płyt litosfery oraz mechanizm działania prądów konwekcyjnych; - Wyjaśniam genezę procesów plutonicznych, wulkanicznych oraz trzęsień ziemi; - Charakteryzuję typy genetyczne gór (faldowe, zrębowe, wulkaniczne) oraz procesy ich powstawania; - Omawiam przebieg procesów zewnętrznych: wietrzenia (fizycznego, chemicznego, biologicznego), krasowania oraz rzeźbotwórczej działalności rzek, lodowców, wiatru i morza; - Wyjaśniam znaczenie skamieniałości przewodnich w odtwarzaniu dziejów Ziemi;	- Obliczam temperaturę w głębi skorupy ziemskiej na podstawie stopnia geotermicznego; - Rozpoznaję wybrane skały i minerały oraz określa ich pochodzenie (magmaowe, osadowe, przeobrażone); - Rozpoznaję na schematach i fotografiach deformacje tektoniczne, intruzje magmatyczne oraz różnorodne formy rzeźby (krasowe, polodowcowe, eoliczne, rzeczne); - Odczytuję dane z krzywej hipsograficznej oraz map batymetrycznych; - Postępuję się skalą Richtera i Mercallego do charakterystyki trzęsień ziemi; - Porównuję cechy i działalność rzeki w jej górnym, środkowym i dolnym biegu oraz typy wybrzeży morskich;	- Wskazuję różnice między skorupą kontynentalną a oceaniczną oraz między intruzjami zgodnymi a niezgodnymi; - Analizuję procesy spredingu i subdukcji na podstawie infografik; - Wykazuję zależność między ruchami płyt litosfery a rozmieszczeniem wulkanów, trzęsień ziemi i wielkich form rzeźby dna oceanicznego; - Analizuję wpływ klimatu na intensywność poszczególnych rodzajów wietrzenia; - Interpretuję mapy geologiczne, odkrytki oraz przekroje geologiczne; - Uzasadniam zależność między wiekiem orogenezy a wysokością gór - Wykazuję wpływ czynników przyrodniczych i antropogenicznych na powstawanie ruchów masowych.	- Wykazuję wpływ procesów geologicznych na ukształtowanie powierzchni Ziemi w skali globalnej i regionalnej. - Oceniam skutki pozytywne i negatywne erupcji wulkanicznych oraz trzęsień ziemi dla środowiska i działalności człowieka. - Określam przydatność gospodarczą skał oraz ograniczenia w zagospodarowaniu terenu wynikające z budowy geologicznej (np. na obszarach krasowych lub zagrożonych ruchami masowymi). - Odtwarzam wydarzenia geologiczne i przyrodnicze w dziejach Ziemi na podstawie analizy odkrytki lub przekroju geologicznego; - Projektuję dokumentację obserwacji terenowych dotyczącą procesów rzeźbotwórczych zachodzących w okolicy;

VI. Pedosfera i biosfera	• Definiuję pojęcia: gleba, przydatność rolnicza gleb, żyzność, urodzajność oraz formacje roślinne; • Wymieniam nazwy głównych formacji roślinnych na Ziemi i wskazuje na mapie; • Wymieniam charakterystyczne gatunki roślin dla każdej ze stref roślinnych; • Wymieniam piętra roślinne na przykładzie Tatr; • Rozróżniam gleby strefowe, śródstrefowe i niestrefowe;	• Charakteryzuję poziomy glebowe na podstawie ilustracji profili glebowych; • Omawiam cechy charakterystyczne głównych typów gleb strefowych, śródstrefowych i niestrefowych i ich rozmieszczenie na świecie; • Wyjaśniam różnicę między żyznością a urodzajnością gleby; • Opisuję rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie;	• Przedstawiam uwarunkowania powstawania gleb (czynniki i procesy glebotwórcze); • Dopasowuję nazwy gleb do odpowiadających im profili glebowych; • Charakteryzuję piętra roślinne na wybranych obszarach górskich świata;	• Analizuję profil glebowy i na jego podstawie rozpoznaje konkretny proces glebotwórczy; • Porównuję piętrowość roślinną w wybranych górach świata;	• Omawiam przydatność rolniczą wybranych typów gleb na świecie; • Omawiam czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi, oceniając ich znaczenie; • Formułuję syntezę dotyczącą uwarunkowań środowiskowych (klimat, podłoże) wpływających na wykształcenie się konkretnego systemu pedosfera•biosfera na danym obszarze;
---------------------------------	---	---	--	---	---